

O “crime” da praia de Beluso

Historia dun delito ecolóxico

*Suso Framil**

1995 foi un ano fatídico para o litoral de Galicia e especialmente para as súas praias. Daquela creouse o Ente Público de Portos de Galicia que pa-sou a asumir as competencias portuarias que antes dependían de Madrid. E sí, as desfeitas comezaron cando os galegos empezamos a xestionar o noso litoral. Empezaron a xurdir numerosos proxectos de ampliación de dársenas pesqueiras e portos deportivos, sobre todo pensando no bun que a industria náutica comezaba a ter por mor do bun urbanístico e especulativo deses anos. Ademais, os cartos viñan de Europa, en forma de fondos para mellorar infraestruturas portuarias; o que non sabía ou non quería saber Europa e que a maioría desas obras portuarias foron auténticos delitos ecolóxicos que esnaquizaron moitas praias de Galicia dende A Guarda a Ribadeo, pasando por Bueu.

Cúmprense xa 25 anos daquel fatídico verán do 2001 no que comezaron as obras do novo porto de Beluso. Sen dúbida, un delito ambiental en toda regra que danou gravemente a praia para a construción dun porto absurdo de dubidosa utilidade. De feito, a día de hoxe consta en Portos de Galicia como porto deportivo con 63 prazas, sen facer referencia en ningún momento as preto de 30 embarcacións pesqueiras que alí atracan. Incluso pouco antes da súa inauguración, no 2002, Portos de Galicia tentou adxudicar todas as prazas como

deportivas coa fin de crear exclusivamente un porto deportivo e que as embarcacións pesqueiras se trasladasen a Bueu, pero finalmente tivo que ceder un pantalán para uso dos mariñeiros, os cales, ao sentírense enganados, ocuparon o interior da nova dársena cos seus barcos (A Comarca do Morrazo 24/04/2002).

Comezo das obras do porto de Beluso. Xuño 2001

A través deste artigo, feito con documentos da propia administración totalmente verificables, explicaremos os pormiudos desta actuación criminal.

OS ANTECEDENTES

A confraría de Bueu, xa daquela comandada polo actual patrón maior Manuel Rosas, parece ser que demandaba historicamente unhas instalacións seguras para unhas 30 embarcacións pesqueiras que atracaban no porto de Beluso.

Algo totalmente lícito pero con unha solución moito mais fácil tal e como se indica no propio proxecto do novo porto de Beluso *“Los usuarios de las instalaciones realizan sus operaciones en el puerto de Bueu... en principio sería razonable concentrar dicha actividad en Bueu”*. Ou tamén se podería ter feito un pequeno porto de tipo “histórico” para albergar as embarcacións pesqueiras.

Tamén houbo presións do sector náutico, non se sabe moi ben a través de quen, que reclamaba un dique de abrigo para os iates que daquela fondeaban na enseada da praia de Beluso. Era o “boom” do negocio especulativo dos portos deportivos, encabezado polo daquela conselleiro de Política Territorial Xosé Cuiña, o cal pronto se comprometeu a levar a cabo o novo porto para Beluso a calquera prezo ambiental.

Estábanse a realizar as obras do Corredor do Morrazo polo que a dispoñibilidade de materiais para reenchener o mar de pedras para os espigóns era máis que sobrada. Chama a atención que daquela xa se estaba a producir a desaparición da praia de Pescadoira como consecuencia da ampliación do dique do porto de Bueu, polo que a perigosidade destas

actuacións non era algo “teórico” senón que era algo que, por desgraza, Bueu xa estaba sufrindo.

OS TRÁMITES

O 2/12/1998 Portos de Galicia presenta a Costas do Estado o proxecto da obra de “Ampliación das instalacións portuarias en Beluso-Bueu”.

O 24/2/1999 (BOP nº37) sométese a Información Pública o proxecto con só 20 días para facer alegacións. Por riba, o proxecto só se pode consultar nas oficinas de Portos, en Santiago de Compostela.

O 21/02/2000 sométese a Información Pública o estudo de efectos ambientais do proxecto, que tamén había que consultar en Santiago, polo que non é de estrañar que só se presentara unha alegación. Inda así, esta solicitaba a diminución do tamaño do dique polo impacto que podería ter sobre a praia de Beluso, *“unha zona de gran valor medioambiental”*.

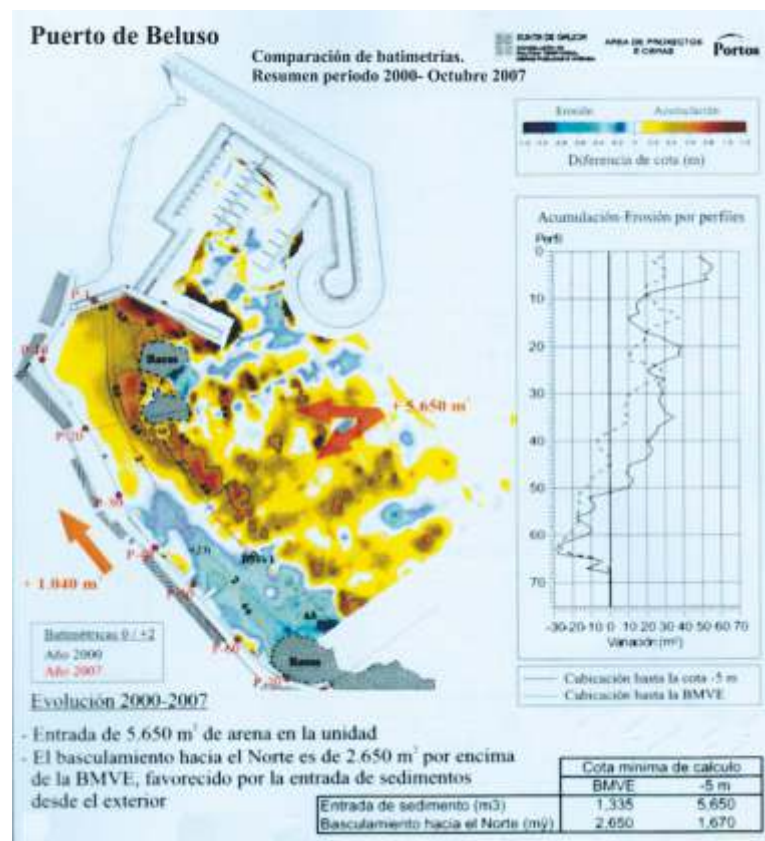
Durante o período que durou a polémica tramitación do proxecto detectáronse numerosas irregularidades que fixeron que esta se dilatase máis de dous anos, durante os cales houbo un continuo ir e vir de escritos e reproches entre a Dirección Xeral de Costas do Estado e o propio Ente Público Portos de Galicia.

OS ESTUDOS PREVIOS

Nos anos precedentes, presentáronse varios estudos de incidencia ambiental para, supostamente, prever os efectos desta actuación sobre a praia: A consultora CIS (Centro de Investigacións Submarinas. Decembro de 1998), empresa a cal Portos de Galicia lle encargou un estudo dos efectos ambientais da obra, aventurouse a cualificar o efecto do novo porto sobre a praia como *compatible-moderado* sen ningún tipo de datos ou estudo previo da dinámica do litoral.

Outro impresentable estudo realizado polo ente público Portos de Galicia (*“Incidencia en el entorno de las obras de ampliación de las instalaciones portuarias de Beluso”*) incluso cualificou o efecto das obras como *“de carácter positivo”* para a praia.

Non obstante, en outubro do 2000 un estu-

Estudo de dinámica litoral da empresa Hitma. Portos de Galicia

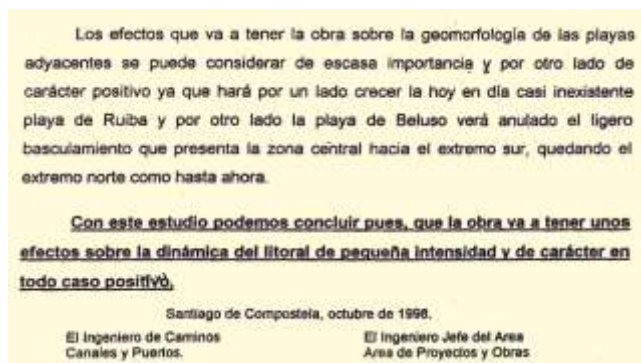
do do impacto do novo porto sobre a praia, encargado por Portos de Galicia á consultora ambiental HITMA, xa concluíu un basculamento moi intenso da praia cara ó porto. Este estudo non transcendeu a opinión pública nin se incluíu no proxecto, nin na Declaración de Efectos Ambientais da Xunta de Galicia.

O ESTUDO DE IMPACTO AMBIENTAL

Chama a atención a ausencia total de Estudo de Impacto Ambiental e Declaración de Impacto ambiental, tal como marca a lei de Costas e o R.D. 442/1990 de avaliación de impacto ambiental.

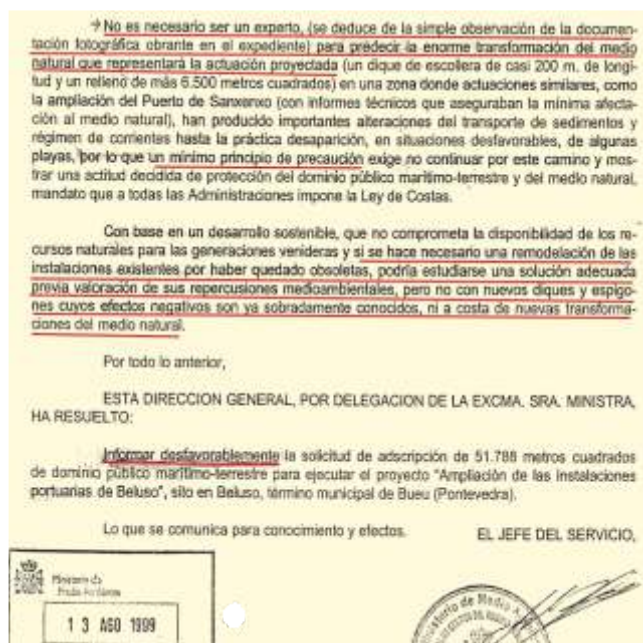
A Consellería de Medio Ambiente presenta simplemente unha mera Declaración de Efectos Ambientais (Resolución 28/04/2000) na que di que non son necesarios estes pasos (Estudio e Declaración de impacto ambiental), pois o proxecto non está contemplado en ningún dos anexos do decreto 442/1990 que establece aqueles proxectos ou actuacións que deban someterse á Declaración de Impacto Ambiental. Este decreto, así e todo, inclúe claramente no seu Anexo 1.8 os Portos Deportivos. O "truco" estivo en que a Xunta presenta o proxecto como unha ampliación do pequeno porto pesqueiro existente e non como un novo porto deportivo. Algo totalmente ridículo xa que se trata claramente dunha nova dársena de 280 metros de longo, cuns recheos de máis de 8.000 metros cadrados e uso maioritario para embarcacións deportivas, que nunca se pode entender como unha ampliación do antigo peirao pesqueiro de apenas 30 metros que actúa agora en parte como contradique.

Por riba, nesta simple Declaración de Efectos Ambientais, a Dirección Xeral de Recursos Mariños da propia Xunta de Galicia informa desfavorablemente o proxecto.

Os "NONs" DE COSTAS

A Dirección Xeral de Costas en Madrid informa desfavorablemente (13/08/99) e de xeito demoleedor sobre a adscrición (documento ou acta na que se transfire a franxa de costa necesaria para facer o porto entre administracións) desta zona da costa de Beluso a Portos de Galicia, por considerar rotundamente que o novo porto causará graves danos sobre a praia. Sen a adscrición dos terreos e a lámina de auga a Portos de Galicia, non se pode realizar o proxecto xa que Costas do Estado non cede o uso dese espazo costeiro.

Costas informa desfavorablemente

Porén, só un mes despois, Portos de Galicia adxudica as obras (DOG 16.09.99) sen o informe de adscrición favorable preceptivo, o que fai que a Dirección Xeral de Costas solicite á Xunta de Galicia a suspensión inmediata das obras, xa que se incumpren os artigos 49.2 e 49.3 da lei de Costas:

Artículo 49:

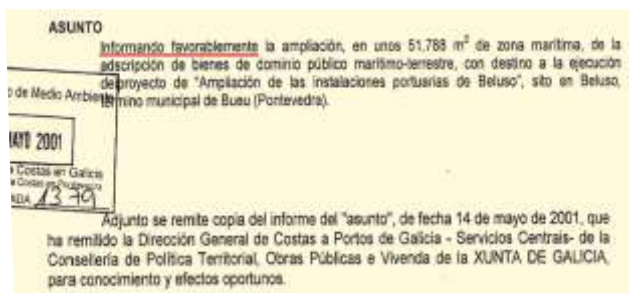
2. A los efectos previstos en el apartado anterior, los proxectos de las Comunidades Autónomas deberán contar con el informe favorable de la Administración del Estado, en cuanto a la delimitación del dominio público estatal susceptible de adscripción, usos previstos y medidas necesarias para la protección del dominio público, sin cuyo requisito aquellos no podrán entenderse definitivamente aprobados.

3. La aprobación definitiva de los proyectos llevará implícita la adscripción del dominio público en que estén emplazadas las obras y, en su caso, la delimitación de una nueva zona de servicio portuaria. La adscripción se formalizará mediante acta suscrita por representantes de ambas Administraciones.

Polo tanto, a adxudicación do proxecto sen adscripción previa constitúe unha ilegalidade manifesta que incumpre o artigo 49 da Lei de Costas do Estado. O que fai que Portos de Galicia remita un escrito de alegacións (18/10/99) solicitando que se anule ese informe negativo. Pero de novo a Dirección Xeral de Costas volve informar desfavorablemente o proxecto e insta a Portos de Galicia a buscar unha solución consensuada que non dane a praia (un porto máis pequeno e axeitado á contorna).

O “SI” DE COSTAS

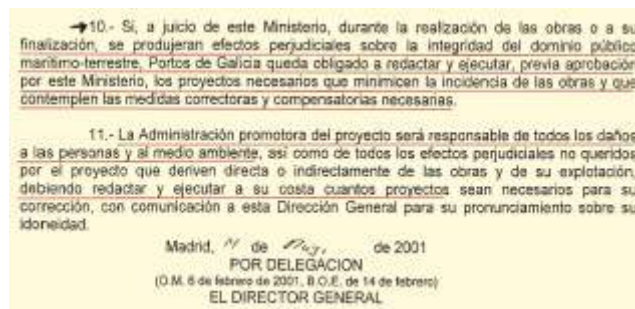
Sorprendentemente, sen que se realizase ningunha modificación do proxecto orixinal por parte de Portos de Galicia, o 14 de Maio de 2001, e con outro Xefe de Servizo na Dirección Xeral de Costas en Madrid, esta administración rematou informando favorablemente ó proxecto.

Informe favorable de Costas

Neste punto, en realidade habería que repetir todo o procedemento de tramitación do proxecto incluída a súa adxudicación, xa que esta se fixera sen que o proxecto estivese aprobado por Costas do Estado.

No mesmo documento responsabilízase a Portos de Galicia de todos os danos que o novo porto puidese causar sobre a praia de Beluso. Algo que podería ter efectos legais pero que de pouco lle serve á praia xa que a natureza non se pode reconstruír. A menos que se apliquen medidas contundentes como desmantelar todo o peirao.

Nova acta de adscripción

O CONCELLO DE BUEU

O 11/01/2000, o Concello de Bueu, gobernado polo PP de Tomás Barreiro, que xa era coñecedor das graves consecuencias que o proxecto podería causar sobre a praia de Beluso, en pleno ordinario, apoia á confraría de Pescadores de Bueu na súa petición de que continúe adiante o proxecto de Ampliación das instalacións portuarias do porto de Beluso. Os concelleiros da oposición (BNG; Independentes por Bueu...) indican que non se lles amosou o proxecto en ningún momento polo que non se sabe o que están votando. Inda que xa se coñecía pola prensa o grave impacto que ía ter sobre a praia, non se atreveron a votar en contra e, ante unha sala de plenos repleta de mariñeiros, optaron por unha cómoda abstención.

Inauguración do porto de Beluso

A INAUGURACIÓN

O día 4 de agosto de 2002 inaugurase o novo porto de Beluso, sen dúbida unha data triste na historia de Bueu. Unha vez rematado o novo dique, o impacto sobre a praia foi inmediato, ata tal punto, que houbo que dragar o interior da nova dársena xa antes da súa inauguración debido a cantidade de area, procedente do sur da praia, que acumulaba. É mais, Portos de Galicia tivo que realizar unha obra

de emerxencia, ampliando o vello dique en 30 metros, para evitar que o novo porto quedase inutilizado polo propio basculamento da area da praia cara ó norte.

AS CONSECUENCIAS

A partir desta data, o desprazamento da area da praia cara ó norte (porto) foi continuo, e evidente, non fai falla ser un experto para ver ano tras ano o deterioro da mesma.

Praia de Beluso no 2001

Praia de Beluso no 2026

O desastre ambiental pronto comezou a reflectirse nos propios informes encargados por Portos de Galicia: *“La playa de Beluso, encajada entre el Puerto de Beluso y Punta Rabaleira, está en la actualidad en equilibrio dinámico, afectada por la difracción del morro que forma el polo del dique que provoca, en definitiva, un transporte longitudinal de sedimentos de sur a norte, aumentando el*

ancho de la berma en su parte norte, apoyado en el muelle del puerto a expensas de una pérdida de sedimentos en la parte cercana a Punta Rabaleira”. Consultora INCAT 5/2005. Para Portos de Galicia.

“Se ha producido un transvase de material desde la mitad Sur de la playa hacia el Norte, cuyo volumen por encima de la cota B.M.V.E es de 2.650 m³” Novembro 2007. Consultora HITMA para Portos de Galicia.

Na actualidade, a berma (anchura) da praia no seu lado norte aumentou en máis de 70 m. con respecto ao ano 2001, ameazando claramente con entrar de novo na dársena de Beluso. A altura da praia aumentou máis de 1,50 m. na parte norte diminuíndo unha altura proporcional na parte sur. O volume de m³ cúbicos de area desprazados é moi difícil de estimar, pero se xa no 2007 era de 2.600 m³, agora, no 2026, cando menos, triplicase esta cantidade.

Isto provocou o soterramento case total dos penedos existentes na parte norte coñecidos como “Os Carballiños” e a desaparición practicamente total da area na metade sur da praia, actualmente convertida nun pedregal inservible. A día de hoxe o pedregal chega practicamente á altura do restaurante A Centoleira.

A “GUINDA”

Por se fose pouco, no ano 2007 Portos de Galicia constrúe, sobre o absurdo recheo de 6.000 m², un edificio inda máis absurdo chamado “Infraestruturas para usuarios do porto de Beluso”.

O que ían ser as casetas dos mariñeiros orzamentadas en 400.000 €, triplica o seu orzamento, converténdose nun proxecto de referencia que se lle encarga a unha parella de arquitectos moi coñecidos, casualmente un deles irmán do que era presidente de Portos de Galicia nese momento.

A día de hoxe, a infraestrutura segue a podrecer no mesmo lugar.

Aspecto actual da zona media da praia

Portos de Galicia é responsable de calquera efecto prexudicial ou dano que poida causar o porto sobre a praia, tal é como se desprende da última acta de adscrición que se firmou antes de comezas as obras do porto. Para recuperar a praia habería que desmantelar completamente o novo peirao, revertendo a costa á súa situación anterior. Algo que debería formularse seriamente por parte das autoridades competentes e pola sociedade de Bueu, se queremos recuperar un dos lugares máis fermosos do noso litoral

CONCLUSIÓNS

Os estudos da dinámica de litoral previos á construción foron totalmente vergoñentos.

O Porto de Beluso é unha obra ilegal xa que para a súa construción incumpriuse claramente artigo 49 da lei de Costas (adxudicación das obras sen adscrición do dominio público)

O Porto de Beluso, é claramente un delito ecolóxico xa que os graves danos ambientais e paisaxísticos que ocasionou e segue a ocasionar sobre a praia de Beluso son indiscutibles e se poden apreciar á simple vista. Danos ambientais ratificados ademais polos propios informes da Xunta de Galicia

Edificio de infraestruturas para usuarios do porto de Beluso

Panorámica da parroquia de Beluso

Nota do autor: Todos estes documentos e informes que aparecen neste artigo permaneceron “ocultos” á opinión pública en xeral, e non foi ata anos despois da construción do porto que empezaron a coñecerse.

***Presidente da Asociación ecoloxista “Anduxia” e veciño de Bueu.**